

ประสบการณ์การเรียนรู้แพทย์และชีวิตของการเป็นแพทย์

รู้จักผู้เขียน

สวัสดีค่ะ พี่ชื่อ พญ.กมลชนก กุลชุตินัน (ฝน) จบการศึกษาจากคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล รุ่น 128 เกียรตินิยมอันดับ 1

บทความนี้ตั้งใจถ่ายทอดเรื่องราวการเรียนแพทย์ตลอด 6 ปี รวมถึงการทำงานในฐานะแพทย์ ทั้งประสบการณ์ในห้องเรียน บนวอร์ดผู้ป่วย และในชีวิตจริง พี่หวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความนี้จะสามารถสร้างแรงบันดาลใจ และทำให้น้องๆทุกท่านที่ได้อ่าน ได้มองเห็นความธรรมดาที่แสนพิเศษของการมีชีวิตค่ะ

แพทย์ 6 ชั้นปีเรียนอะไรบ้าง?

ชั้นปีที่1-3 เรียกว่าชั้น “pre-clinic”

ปี 1 เรียนที่มหิดลศัลยา ได้เรียนรู้เกี่ยวกับพื้นฐานวิทยาศาสตร์ทั่วไป (ซึ่งปัจจุบันหลักสูตรใหม่ได้เปลี่ยนแปลงเนื้อหาและการเรียนการสอนไปมากแล้ว) ได้รู้จักและทำกิจกรรมกับเพื่อนต่างคณะ ทั้งงานเฟรชชีเกม งานHailnight มีกิจกรรมรับน้องเฉลยสายรหัส ได้ไปทานข้าวกับพี่ๆชั้นปีต่างๆอยู่บ่อยครั้ง พร้อมทั้งทำความรู้จักเพื่อนใหม่ ถือเป็นช่วงเวลาที่ได้พักผ่อนหลังเหนื่อยจากการเตรียมสอบเข้าแพทย์ ถึงแม้เวลาจะผ่านมานานมากแล้วก็ตาม พี่ก็ยังนึกถึงบรรยากาศเก่าๆเหล่านั้นอยู่เสมอ

ปี 2 เข้ามาเรียนในศิริราช ได้เรียนรู้เกี่ยวกับ “ความปกติ” ของร่างกายมนุษย์ ในรายวิชาสรีรวิทยา เกสัชวิทยา ชีวเคมี ระบบภูมิคุ้มกัน กายวิภาคศาสตร์ โดยเฉพาะการเรียนกับ “อาจารย์ใหญ่” ในห้องปฏิบัติการกายวิภาคศาสตร์ หรือที่เรียกว่า “Lab gross anatomy” นอกจากด้านการเรียนยังมีกิจกรรมอีกมากมายให้เข้าร่วม เช่น ประเพณีรับน้องข้ามฟากที่ช่วยสร้างความผูกพันระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง กิจกรรมต้อนรับน้องปี 1 และทำธงมหิดล เป็นต้น

ปี 3 ได้เรียนรู้เกี่ยวกับ “ความผิดปกติ” ของร่างกาย กลไกการเกิดโรคโดยละเอียด และการรักษาเบื้องต้นของโรคที่พบเจอได้บ่อยในทุกระบบ ชีวิตนักศึกษาแพทย์นอกห้องเรียนในชั้นปี 3 นั้น มีกิจกรรมหลากหลาย เช่น Family Concert เป็นการแสดง

ดนตรีและละครเวที นอกจากนี้ยังสามารถเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมต่าง ๆ ตามที่ตนสนใจ

บรรยากาศการเรียนพรีคลินิกในภาพรวมจึงเป็นการนั่งเรียนในห้องบรรยายและ ห้องปฏิบัติการเป็นหลักค่ะ

ชั้นปีที่4-6 เรียกว่าชั้น “Clinic”

ปี4 ในชั้นคลินิก นักศึกษาแพทย์จะต้องเรียนรู้การดูแลผู้ป่วยบนวอร์ด และตรวจผู้ป่วยนอก โดยแบ่งกลุ่มไปนวอร์ดหลัก (Major ward) เช่น อายุรกรรม กุมาร เวชศาสตร์ สูติศาสตร์นรีเวชวิทยา ศัลยกรรม ออร์โธปิดิกส์ จิตเวชศาสตร์ รวมถึงการออกไปฝึกที่โรงพยาบาลชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีตารางเรียนนอกเวลา ได้ฝึกทำหัตถการกับหุ่นจำลอง เช่น การเย็บแผล การเจาะท้อง การเจาะน้ำไขสันหลัง เป็นต้น ฝึกทักษะการซักประวัติ ตรวจร่างกายภายใต้ความดูแลของอาจารย์แพทย์ พร้อมทั้งรับดูแลเคสผู้ป่วยบนวอร์ดร่วมกับแพทย์ประจำบ้านและอาจารย์ โดยจำเป็นต้องอ่านหนังสือหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อมา discuss กับอาจารย์แพทย์

จากการเรียนในห้องบรรยายสู่การเรียนกับผู้ป่วยจริง ถือเป็นความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในชีวิตนักศึกษาแพทย์

ผู้ป่วยคนแรกในชีวิตของพีได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นมะเร็งตับอ่อน เคยได้รับยาเคมีบำบัดมาหลายครั้ง คราวนี้จำเป็นต้องเข้ารับการผ่าตัดใหญ่ การผ่าตัดดำเนินไปนานถึง 15 ชั่วโมง ภายหลังการผ่าตัด สิ่งแรกที่ผู้ป่วยเอ่ยออกมาไม่ใช่เรื่องความเจ็บปวด แต่เป็นความปรารถนาว่าอยากกลับบ้านไปหาครอบครัว หลายครั้งที่เห็นผู้ป่วยร้องไห้อยู่เพียงลำพัง แต่ในช่วงเวลาสั้นๆที่ผู้ป่วยได้มีโอกาสวิดีโอคอลกับลูกสาว นั้นเป็นครั้งแรกที่พีได้เห็นรอยยิ้มของผู้ป่วย เป็นรอยยิ้มที่เปี่ยมไปด้วยความสุข

ในวันนั้นพีจึงได้เข้าใจว่า เบื้องหลังของโรคที่ผู้ป่วยเผชิญอยู่ คือชีวิตที่เต็มไปด้วยความหวัง ความฝัน และความหวาดกลัว เมื่อสิ้นสุดกระบวนการรักษา บทบาทของ “แพทย์” อาจจบลง แต่สิ่งที่ยังคงอยู่คือ “มนุษยธรรมของคนหนึ่ง” ที่เข้าใจหัวใจของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

ปี5 จากการเรียนรู้พื้นฐานการซักประวัติ ตรวจร่างกายและการดูแลผู้ป่วยในปี 4 สู่ชั้นปี 5 นอกจากการรนวนวอร์ดหลักแล้ว ในชั้นปีที่5 นักศึกษาแพทย์จะได้วน minor ward

ในสาขาเฉพาะทางต่าง ๆ เช่น โสต ศอ นาสิก จักษุวิทยา วิสัญญีวิทยา เป็นต้น ซึ่งแต่ละสาขาล้วนมีเนื้อหาและความท้าทายที่แตกต่างกัน ถึงแม้จะเป็นสาขาย่อยแต่ก็มีความสำคัญไม่แพ้กับสาขาหลักเนื่องจากความรู้ที่ได้เรียนทุกระบบก็ล้วนแต่มีความสำคัญในการรักษาผู้ป่วยเช่นกัน

ปี6 นักศึกษาแพทย์จะได้ใส่เสื้อกาวน์สั้นหรือที่เรียกกันเล่นๆว่า “เสื้อสามารถ” ซึ่งมาพร้อมกับความคาดหวังทั้งจากตนเองและอาจารย์แพทย์ เพราะเป็นชั้นปีสุดท้ายก่อนจะก้าวสู่การเป็นแพทย์เต็มตัว โดยนักศึกษาแพทย์ปี 6 จะถูกแบ่งให้ไปปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลต่างจังหวัดประมาณครึ่งปี ส่วนอีกครึ่งปีกลับมาวนออร์ดในศิริราช

ครั้งแรกที่ได้สัมผัสกับบรรยากาศโรงพยาบาลต่างจังหวัด พี่รู้สึกตกใจกับบอร์ดที่แตกต่างจากโรงเรียนแพทย์อย่างสิ้นเชิงเพราะมีทั้งเตียงผู้ป่วยเสริม เตียงแทรก ยาวไปจนถึงหน้าลิฟต์ เนื่องจากมีผู้ป่วยจำนวนมากเมื่อเทียบกับบุคลากรทางการแพทย์

ชั้นปี 6 ได้มีโอกาสทำหัตถการทั้งเจาะปอด เจาะท้อง ใส่ท่อช่วยหายใจ ไปจนถึงการปั๊มหัวใจ และได้เห็นชีวิตจริงของผู้ป่วย ผู้ป่วยบางคนต้องขายไร่เพื่อหาเงินมาเป็นค่าเดินทางไปตรวจกับแพทย์เฉพาะทางที่โรงพยาบาลศูนย์จังหวัดข้างเคียง บางคนเดินทางลำบากกว่าจะมารักษาอาการของโรคก็ดำเนินไปมากแล้ว

ในวันที่เวรยุ่งวุ่นวายที่สุด แต่ยังคงมีความอบอุ่นเล็กๆ ชวนให้ระลึกถึงอยู่เสมอ นั่นคือพยาบาลในออร์ดชวนทานข้าวเย็นด้วยกัน คือหนึ่งในความทรงจำดีๆที่ทำให้รู้สึกว่าการ**ทำงานในโรงพยาบาลไม่ใช่แค่ต่างคนต่างดูแลผู้ป่วย แต่ยังเป็นการดูแลซึ่งกันและกันของคนทำงานด้วย**

เมื่อกลับมาปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศิริราชในช่วงครึ่งปีหลัง พี่ได้มีโอกาสมองเรียนวิชาเลือกสาขาอายุรศาสตร์โรคเลือด ได้วนออร์ดผู้ป่วยปลูกถ่ายเซลล์ต้นกำเนิดเม็ดเลือด ได้ดูแลผู้ป่วยคนหนึ่งซึ่งวินิจฉัยว่าเป็นโรคพังผืดในไขกระดูก ต้องรักษาด้วยยาเคมีบำบัด แม้โรคจะรุนแรงและการรักษามีภาวะแทรกซ้อนมากมายแต่ทุกครั้งที่ได้เจอคุณลุงกลับมีรอยยิ้มอยู่เสมอ ด้วยการรักษาที่ยาวนานและต่อเนื่อง ทำให้ต้องนอนโรงพยาบาลนานเป็นเดือน ผู้ป่วยหลายคนอยากกลับบ้านไปหาครอบครัวเป็นธรรมดา คุณลุงก็เช่นกันหันมาพูดกับพี่ว่า “อยากกลับบ้านไปกินยำแซลมอนจิ้มเลยหมอ ที่บ้านทำอร่อย” พี่ตอบกลับไปว่า “ผ่านเคมีบำบัดรอบนี้ไปก่อนถึงได้กลับบ้านนะคะ แต่ต้องกินของสุกๆน่ะคะคุณลุง” คุณลุงเพียงยิ้มตอบ จนกระทั่งเวลาผ่านไปไม่นาน ก็ได้ข่าว

ว่าคุณลงจากไปอย่างสงบ แม้จะเสียใจที่คุณลงไม่มีโอกาสได้กลับบ้าน แต่อย่างน้อยในช่วงวาระสุดท้ายของชีวิตนั้นมีคนที่รักรายล้อมอย่างอบอุ่น เป็นครั้งแรกที่ได้รับรู้ว่า ผู้ป่วยตรงหน้าอาจไม่ได้ต้องการเพียงการหายขาดจากโรค แต่ยังโหยหาความสุขเล็กๆ ในแต่ละวันที่ผ่านไป และในวันที่ความหวังริบหรี่ราวกับปาฏิหาริย์ การมอบสิ่งที่เป็นความสุขเล็กๆ แก่ผู้ป่วยนั้นอาจเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดสำหรับเขาก็ได้

“การเป็นแพทย์ไม่ได้เรียนรู้แค่วิธีการรักษาโรคทางกาย แต่ยังต้องรักษาความเจ็บป่วยที่ซ่อนอยู่ภายในจิตใจ เข้าใจเบื้องลึกเบื้องหลังของชีวิต”

หลังจากผ่านประสบการณ์ทางคลินิกตามหลักสูตรอย่างครบถ้วน นักศึกษาแพทย์ปี 6 ทุกคนจะต้องเผชิญกับ“บททดสอบสุดท้าย” นั่นคือ “การสอบ” ทั้งสอบข้อเขียน สอบปฏิบัติกับผู้ป่วยจำลอง และสอบใบประกอบโรคศิลป์เพื่อก้าวสู่การเป็นแพทย์เต็มตัว

เมื่อช่วงเวลาที่เคยเครียดและกดดันผ่านพ้นไป ภายหลังจากสำเร็จการศึกษา เพื่อนๆ ก็เริ่มแยกย้ายไปตามเส้นทางของตนเอง บางคนใช้ทุนที่โรงพยาบาลต่างจังหวัด บางคนเลือกสาขาเฉพาะทางตามที่ตนถนัด หรือบางคนเปลี่ยนเส้นทางชีวิตไปสู่สิ่งใหม่ที่ตนเองรัก

สำหรับพี่ก็คงจะเหมือนแพทย์จบใหม่อีกหลายคน que เลือกไปใช้ทุนเพื่อเก็บเกี่ยวประสบการณ์และเรียนรู้ชีวิตการเป็นแพทย์ พร้อมกับเตรียมเรียนต่อเฉพาะทางในอนาคต

จากทฤษฎีสู่ชีวิตจริง

หลังเรียนจบมีเวลาว่างประมาณหนึ่งเดือนก่อนเริ่มปฏิบัติงานเป็นแพทย์เพิ่มพูนทักษะ (intern1) ที่โรงพยาบาลต่างจังหวัด วันที่เริ่มงานวันแรก เต็มไปด้วยความตื่นเต้นและความกดดัน เพราะความรู้ที่ร่ำเรียนมาตลอด 6 ปี จากนี้คือชีวิตจริง จากนักศึกษาแพทย์ที่มีอาจารย์คอยสอน คอยแนะนำ ทุกหัตถการและการตัดสินใจ จากนั้นไปต้องสามารถทำหัตถการและรักษาโรคเบื้องต้นได้ด้วยตนเอง

วอร์ดแรกที่ได้วนคือวอร์ดอายุรกรรม หลายครั้งที่ต้องเผชิญกับโรคที่ไม่ตรงไปตรงมา เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน จึงเกิดคำถามขึ้นเสมอว่า “เราจะดูแลผู้ป่วยตรงหน้าให้ดีที่สุดได้อย่างไร”

หลายครั้งหลายหนที่ต้องผจญกับแรงกดดัน ความเหนื่อยล้า และการอดนอน ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องแลกกับการได้ช่วยเหลือผู้ป่วยหลายๆชีวิต แต่การได้เห็นรอยยิ้มของผู้ป่วย และญาติ นั้นเป็นของขวัญที่ประเมินค่าไม่ได้ และเป็นแรงผลักดันให้สู้ต่อไป

บ่อยครั้งได้พบเจอผู้ป่วยวิกฤตที่ต้องใส่ท่อช่วยหายใจ บีมหัวใจ แต่สุดท้ายผู้ป่วยไม่รู้ สึกตัว ญาติเฝ้าถามทุกวันด้วยความหวังว่า อาการจะดีขึ้นไหม จะกลับมาพูดคุยได้ไหม แม้ในใจจะรู้ว่าปาฏิหาริย์นั้นมีน้อยเพียงใด สิ่งที่ได้มีเพียงแค่คำพูดปลอบโยนอย่าง จริงใจเท่านั้น เป็นเหมือนดังที่อาจารย์แพทย์เคยสอนไว้ว่า “ให้รักษาคนไข้ไปพร้อมๆ กับรักษาใจญาติ”

ในช่วงเวลาคาบเกี่ยวระหว่างความเป็นและความตาย การยื้อแย่งผู้ป่วยจากมัจจุราช เป็นสิ่งที่พบเห็นได้อยู่บ่อยครั้ง เสียงจิ้งหะกดนิ้วหัวใจดังสลับกับเสียงร้องไห้ของ ญาติ เป็นภาพที่สะเทือนใจอยู่ไม่น้อย จนอดถามตัวเองไม่ได้ว่า นี่คือการต่อชีวิตหรือ ยื้อความทรงจำกันแน่ ทำอย่างไรก็ได้แค่ให้ผู้ป่วยมีสัญญาณชีพนั้นเพียงพอแล้วหรือ?

ในความเป็นจริงคงจะดีไม่น้อย ถ้าสามารถดูแลผู้ป่วยในวาระสุดท้ายให้มีคุณภาพชีวิต ที่ดีและจากไปอย่างสงบ เพราะผู้ป่วยทุกคนล้วนมีชีวิต มีความหวัง และความฝัน แต่ จะมีสักกี่คนที่เตรียมพร้อมสำหรับช่วงเวลานั้น

ประสบการณ์เหล่านี้ทำให้ตระหนักว่าชีวิตนี้เปราะบางและไม่แน่นอน เราควรทำดีต่อกัน ทำทุกวันให้มีความสุข แล้วจะไม่เสียใจ ไม่เสียดายในภายหลัง

ตลอดชีวิตการเป็นแพทย์และประสบการณ์ที่ผ่านมา ทำให้ตระหนักถึงคุณค่าของ การมีชีวิต สนิทกับความตาย เตรียมใจและกายกับความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เข้าใจตัวเราและสุขใจกับความธรรมดาของชีวิต